

Andreas Hartauer a jeho lenorský pomník

Jen málo co se zapsalo do srdcí Šumaváků tak jako píseň Tief drin im Böhmerwald Andrease Hartauera. Během let se stala jakousi šumavskou hymnou, která oslavuje její krásu a vztah jejich obyvatel k ní.

28. listopadu 1839 se narodil řezači skla ze Stachovské huti Andreasi Hartauerovi jako jedno z osmi dítetek stejnojmenný synek. Jeho matka Elisabeth, rozená Gattermayerová pocházela ze slavného sklářského rodu Gattermayerů. Mezi členy tohoto rodu patřil například měšťan Nového Města pražského, skelmistr Vavřínek Gattermayer, který koupil od Mansfeldů roku 1749 prášilské panství a postavil zde dvě hutě. Za zmínku stojí též, že Stachovskou huť založil roku 1788 známý stašský rychtář (1773-1778) Matěj Grabmüller (1724-1804), zvaný Bláha, jenž měl za ženu dceru bývalého hutníka Kristiána Gattermayera z Pockovy hutě.

Jako místo Andreasova narození se často uvádí i sama tato huť, ovšem přímo na huti se nejspíše nenarodil. Bylo to pravděpodobně v budově Voldřichovského statečku, bývalé rychtě. Ve stašské matrice je jako místo narození uvedena stašská rychta č. p. 1 (pocházela odtud i Andreasova babička Anna Maria Gattermayerová, roz. Fuchsová).

Mládí prožil na Zlaté Studni, kde bydlel vedle hospody a odkud i chodil do školy na Horskou Kvildu. Vyučil se v lenorské sklárně. Rád hrával na citeru a kytaru a zpíval

s Juliem Plechingerem, jehož otec byl malířem skla ve Vimperku.

Za svého působení v severních Čechách složil verše a podílel se i na melodii písně Tief drin im Böhmerwald. Byl to právě stesk po jeho rodném kraji, který zapříčinil, že zde v Janově (tehdejší Johannesdorf) vznikl někdy okolo roku 1870 text na melodii lidové skladatele Jakoba Schmölzera.

O rozšíření a propagaci Hartauerovy písně se zasloužil především bavorský autor Maximilian Schmidt, zvaný Waldschmidt (1832-1919) svou knihou Am goldenen Steig, kde slova Hartauerovy písně použil jako motto. Dalším propagátorem písně byl i další šumavský spisovatel Rudolf Kubitschek. Knihu, kterou vydal v roce 1937 v Plzni, nazval Tief drin im Böhmerwald - Das Lied der Böhmerwälder. V té době ovšem už byla píseň několik desítek let zlidovělá. Její slova byla překládána i do češtiny, vůbec první český překlad je nejspíš z ruky národopisce Karla Weise. Vznikl v době, kdy pracoval na Stachách na jednom ze svých dílů Český jih a Šumava v písni.

Po neustálém cestování, typickém pro všechny skláře, se Hartauer usadil v St.

Pöltenu v Dolním Rakousku, kde se stal majitelem malířny a prodejny skla a porcelánu. Manželství s Annou Oppitzovou, kterou si vzal za svého severočeského působení, bylo bezdětné, tak si alespoň vzal do pěstounské péče svoji neteř Bertu.

Abrechnung über die Böhmerwaldlied - Feise

<u>Summen</u>	<u>Begeben</u>
Grunde 17.948	Arbeits 13.850
Karten (unter einst. der Karte) 704	Arbeits, die dem H. L. Schmidt 4-
Quantungsbew. der Handlungen an 28. und 25.	Arbeits an den Arbeits 4.193
Juli 4.834	Arbeits in Kleinwäldchen 385
Arbeits 42	
<u>Summe 23.528</u>	<u>Summe 18.428</u>
Reingewinn 5.100 Kč (fünf tausend einhundert)	
Abrechnung, den 19. August 1902	
Abrechnung - Brief Kleinwäldchen, 19. Aug. 1902	
	<i>Dr. Rudolf Kubitschek</i>
	<i>Plzeň, am 19. 10. 1902</i>
	<i>Frau Anna Oppitz</i>
	<i>Plzeň, den 21. 1. 1903</i>
	<i>Josef Müller</i>

V St. Pöltenu, domě č. p. 50 na Daniel-Gran Strasse také 18. ledna 1915 zemřel.

V Lenoře působil Hartauer sice jen dva roky, ale tamní obyvatelé na něho nezapomněli. Slavnostním odhalením památníku Andrese Hartauera 25. července 1937 byla završena snaha tehdejšího německého obyvatelstva Lenory vzdát poctu bývalému obyvateli.

První kroky k vybudování tohoto pomníku byly podniknuty o rok dříve, kdy se tehdejší profesor plzeňské německé reálky Rudolf Kubitschek (rodák ze sousedních Českých Žlebů; žlebský katastr začínal jen několik metrů za sklárnou, na druhém břehu Studené Vltavy) obrátil na tehdejší majitele sklárny, bratry Alfonse a Siegfrieda Kralikovy s žádostí o poskytnutí pozemku pro pomník. Po jejich souhlase pak byl ustanoven přípravný výbor, jehož předsedou byl zvolen právě prof. Rudolf Kubitschek. Dne 4. června 1937 vydala Státní policejní expozitura ve Vimperku písemné povolení ke stavbě památníku, a to v katastrálním území Schattawa (Zátoň) na pozemku č. kat. 286/7. Toto místo se v lidové místní mluvě označovalo Beim Kreuzwaldl (U Křížového lesíka). Byla organizována mohutná dobrovolná sbírka na výstavbu pomníku, která se setkala s nevšedním zájmem nejenom v okolí Lenory, ale prakticky v celých Čechách. Významnou měrou přispěl tehdy již slavný eskamotér Tom Jack, vlastním jménem Karl Breu, který v Lenoře vyrůstal a jehož matka Juliane byla skladatelovou příbuznou. Návrh pomníku pocházel od Ernsta Blumentritta (v roce 2011 se dožil 100 let!!) z Českých Budějovic.

Kámen na pomník byl dovezen z dnes zatopeného lomku v Hořejším Krušci. Kamenický mistr z Vimperka Kurt Leipert pak do opracovaného hranolu vytesal nápis: Dem Andenken des Glassmachers Andreas Hartauer der der Welt das Lied Tief drin im Böhmerwald geschenkt hat (Na památku skláře Andrese Hartauera, který daroval světu píseň Tam v krásné Šumavě).

Jednou z podmínek čs. úřadů k povolení stavby pomníku bylo i české znění nápisu. To bylo vyřešeno samostatně stojícím kamenem. Vpravo před pomníkem byl umístěn bludný kámen s deskou s českým nápisem: Tento pomník byl postaven sklářmi Ondřejovi Hartauerovi, skladateli světoznámé Písně Šumavské.

Vlastní slavnostní odhalení pomníku se tedy konalo 25. července 1937. V předvečer slavnosti byla pražským rozhlasem vysílána hra Rudolfa Kubitscheka s názvem Tief drin im Böhmerwald. Slavnostním řečníkem při odhalení byl rovněž Rudolf Kubitschek. Odhalení se zúčastnil velký počet lidí z okolí a došlo zde k setkání členů různých spolků či kapel z celé Šumavy. Po slavnostním odhalení a Kubitschekově projevu následoval zpěv písně Tief drin im Böhmerwald. Poděkování všem za pomoc při realizaci pomníku přednesl lenorský sklář Franz Urmann. Celá slavnost pak byla zakončena zasedáním v místní německé tělocvičně. Podle závěrečného vyúčtování slavnosti byl celkový příjem 23 528 korun. Z výdajů si největší částku vyžádala realizace pomníku 13 850 korun, celkové výdaje byly pak 18 428 korun. Čistá částka, která tedy zůstala, byla 5 100 korun.

Další osud pomníku je rovněž zajímavý. Ačkoli po dobu připojení Lenory k Velkoněmecké říši nedošlo k žádné devastaci českého nápisu, byl po roce 1945 zapsán pokus o zničení jak toho německého, tak i českého. Na velkém pomníku je dodnes patrna rýha po ráně těžkou palicí, bludný kámen s českým nápisem byl zničen zcela. Trvalo několik desítek let, než byla sjednána náprava a menší pomník byl obnoven. Stalo se tak při příležitosti sedmdesáti let od slavnostního odhalení pomníku, 28. července 2007. Hlavní událostí slavnosti bylo odhalení znovuobnoveného kamene s českým nápisem před pomníkem A. Hartauera.

Při slavnostním odhalení postupně promluvil starostka Lenory Jaroslava Krnáková, MUDr. Lubomír Šmrha a Egon Urmann, který překládal do němčiny. Odhalení doprovodil pěvecký soubor z Horní Plané zpěvem Hartauerovy šumavské hymny. Slavnosti se zúčastnil také jediný pamětník odhalení před sedmdesáti lety, tehdy třináctiletý, Dr. med. Hans Werner, rodák z Vlčích Jam.

Píseň Andrese Hartauera Tief drin im Böhmerwald se stala písní, která doprovázela všechny původní obyvatele Šumavy, i když je osud zanesl do různých koutů světa, navždy stmelujícím prvkem všech Šumaváků. Dnes tedy, stejně jako po odhalení, shlíží pomník dolů na Lenoru, na bývalou sklárnu a dále směrem k Plešnému jezeru a na druhou stranu směrem na Boubín jako trvalá připomínka Andrese Hartauera, jeho písně a všech, kteří se o vybudování pomníku zasloužili.

■ Josef Pecka, Lubomír Šmrha